

Freshmaker verdient meer Zeeuwse fans

DOUWE KORTING

OVEZANDE - Een groep jonge ingenieurs en adviseurs werkt aan een fonds dat het voor Zeeuwse fruitte- lers eenvoudiger moet maken om te investeren in hun eigen zoetwater- voorziening.

Ze wonnen eind januari de Delta Water Award met hun plan om de vraag naar zoet water in de Zeeuwse land- en tuinbouw in de toekomst te borgen. Ze borduurden daarbij voort op het concept van de Freshmaker.

Dat is een innovatief systeem dat zoet water infiltreert en opslaat in de bodem om het daar in tijden van

droogte weer uit te onttrekken. 'Want wij zijn fans van de Freshmaker', zei Frans van der Werf namens het samenwerkingsverband Fresh Force.

Vorige week vrijdag bezocht een CDA-delegatie, onder wie Tweede Kamerlid Jaco Geurts, de Freshmaker op het fruitteeltbedrijf van Jan Rijk in Ovezande. Daar draait het 50.000 euro kostende systeem nu ruim twee jaar; naar volle tevredenheid van Rijk en onderzoeker Koen Zuurbier van onderzoeksbureau KWR.

Rijk heeft een bassin van 4.500 kubieke meter dat hij al jarenlang gebruikt voor nachtvorst- en droogtebestrijding. 'Maar regelmatig blijft

■ Zoeter Zeeland

■ Infiltratie kreekkrug

■ Opschaling nodig

de inhoud niet voldoende om het tot de oogst te halen', vertelde hij. En zomaar nieuw water inlaten kan of mag niet, gezien de nabijheid van zilt water in Zeeland.

RUIM VOLDOENDE

Met de Freshmaker kan onder ideale omstandigheden 6.000 kuub onder zijn boomgaard worden opgeslagen; ruim voldoende voor een jaar.

Dat gebeurt door een combinatie van diep wegpompen van zout grondwater en het iets minder diep infiltreren van gezuiverd oppervlaktewater.

Volgens Zuurbier van KWR is het systeem van grote waarde voor fruitteilers, maar niet overal toepasbaar. 'Een voorwaarde is een zandige kreekkrug van voldoende dikte. Als die van nature meer dan 15 meter zoet water bevat, mag er normaliter tot een bepaalde hoeveelheid uit onttrokken worden. De Freshmaker is geschikt voor gebieden met een kreekkrug en een dunner zoetwaterpakket, waar je het net niet redt dus.'

De kostprijs van het water uit de

Freshmaker is vergelijkbaar met dat van de zoetwaterleiding uit de Biesbosch, rond de 60 cent per kuub. Maar dit bedrag zal dalen als meer projecten tot uitvoering komen. En daar zijn meer telers voor nodig, iets waar Frans van der Werf en zijn partners aan werken. Ze denken aan een fonds dat drempelverlagend werkt en telers over de streep trekt.

Onderdeel daarvan is een rekenmodel dat telers duidelijk maakt wat de investering is en wat die oplevert. Jan Rijk gaf al een schot voor de boeg. Want zijn peren zijn door de Freshmaker gemiddeld 5 millimeter groter, en dat vertaalt zich in de prijs.

'Nb-vergunning niet te traag'

DEN BOSCH - Het Brabantse provinciebestuur vindt dat de effectiviteit van de vergunningverlening voor de Natuurbeschermingswet in orde is. Gedeputeerde Staten concluderen dat naar aanleiding van een rapport van adviesbureau Berenschot, waarin de Brabantse procedure is vergeleken met die in andere provincies.

Provinciale Staten hadden daarom gevraagd, omdat er veel kritiek is op de traagheid van de Brabantse procedure.

De effectiviteit is op niveau, concludeert het provinciebestuur. Bovendien heeft de provincie grip op de werkvoorraad, onder andere door de inzet van extra mensen en middelen.

Alleen op onderdelen is winst te boeken, zoals met een marginale toetsing of een verkorte procedure als de gevolgen voor natuur beperkt zijn. Bovendien kan de provincie prioriteit geven aan vergunningen die al afgehandeld kunnen worden.

Het provinciebestuur is te snel tevreden, vindt Herman Litjens van ZLTO. 'Ze moet het rapport nog maar eens goed lezen.' In Gelderland worden per fte bijna drie keer zoveel vergunningen verleend. Bovendien heeft Brabant de hoogste leges van Nederland.

Van Dijk brengt informeel bezoek aan Ravensbosch

ARENSGENHOUT - Gedeputeerde Peter van Dijk bracht vorige week een informeel bezoek aan zorgboerderij Ravensbosch, het bedrijf van familie Dezaire in Arensgenhout. Van Dijk maakte kennis met cliënten en sprak met hen over de dagbesteding. De provincie Limburg en de LLTB hebben een vierjarig project ontwikkeld waarmee een passend pakket aan maatregelen beschikbaar komt

voor de professionalisering en kwaliteitsverbetering van zorgboerderijen. De maatregelen worden voor een belangrijk deel tijdelijk gefinancierd door de provincie, waarbij cofinanciering wordt geleverd door de ondernemers zelf, de LLTB en derden. De Coöperatie Limburgse Zorgboeren is hieruit voortgekomen.

Foto: Rob Oostwegel

'Met stro, groenbemesters en compost kom je er niet'

PETER VAN HOUWELING

WAGENINGEN - Wim van der Putten, hoogleraar Functionele biodiversiteit aan Wageningen UR, is vrijdag 20 maart een van de sprekers op het symposium Bodem Anders in de Brabanthallen in Den Bosch.

INTERVIEW

Wat gaat u vertellen?

'Hoe boeren het bodemleven goed kunnen beheren. Want ze plukken de vruchten van een actief bodemleven.'

Hoe?

'Schimmels, bacteriën en andere bodemorganismen zijn voortdurend bezig met het omzetten van plantresten en mest in mineralen, die

plantenwortels kunnen opnemen. Als daarmee iets mis is, is die afbraak onvolledig. Dat vergroot de uitstoot van broeikasgassen in de lucht en van nitraat in het grondwater.'

Wat schort er het meest aan?

'Vaak is er heel weinig aanvoer van organische stof. Bovendien is dat vaak heel eenzijdig, in de vorm van drijfmest. Dat veroorzaakt een eenzijdig bodemleven, gedomineerd door bacteriën. Drijfmest activeert bijvoorbeeld schimmels onvoldoende.'

Is er verschil tussen de verschillende gewassen?

'Ja, blijvend grasland heeft meer bodemleven dan bouwland. De meeste winst is te boeken bij intensief bewerkt bouwland.'

Neemt het bodemleven daar af?

'Ja, uit onderzoek blijkt dat hoe intensiever het bodemgebruik is, hoe geringer het bodemleven. Alleen de bacteriën blijven over. Dat is heel eenzijdig, met als gevolg droogtegevoeligheid en structuurbederf.'

Zijn boeren zich daar voldoende van bewust?

Wim van der Putten, hoogleraar Biodiversiteit Wageningen UR

Eigen foto

Drijfmest veroorzaakt een eenzijdig bodemleven, gedomineerd door bacteriën; het activeert schimmels onvoldoende.

'Het kennisniveau in de praktijk is ontzettend hoog. Maar als ik het verhaal vertel, zijn de meesten verbaasd over wat er allemaal in de bodem gebeurt. In een handje grond zitten al gauw 5.000 soorten bodemorganismen.'

Wat kunnen boeren doen?

'De mogelijkheden zijn beperkt. Met

stro onderploegen, groenbemesters zaaien en af en toe compost strooien kom je er niet. Drijfmest vervangen door stalmest zou veel helpen. Meer graan in het bouwplan zou ook helpen, maar het saldo daarvan is veel lager dan van intensievere gewassen.'

Wat kunnen ze dan doen?

'We hebben onder andere gekeken naar heel andere gewassen zoals wilgentwijgen. Wilgen blijken de bodem een enorme oppepper te geven.'

Maar die leveren weinig financieel rendement?

'Op de bijeenkomst vertel ik de theorie en ik hoop dat boeren daar met praktijkoplossingen op reageren.'

► www.voedselanders.nl